

ΚΑΤΗΧΗΣΗ ΚΑΙ ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ: ΑΝΑΖΗΤΩΝΤΑΣ ΤΗΝ ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΟΔΟ

Τὸ ἱερὸ λειτούργημα τῆς κατηχήσεως ὡς ἔκφραση τῆς ποιμαντικῆς εὐθύνης, διακονίας καὶ ἀποστολῆς τῆς Ἐκκλησίας μας ἀποτελεῖ ἀναπαλλοτρίωτο καθήκον Της κατὰ τὴν ἐντολὴ τοῦ ἰδίου τοῦ Κυρίου μας: «Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν»¹. Τὸ ἐκκλησιαστικὸ αὐτὸ ἔργο καλλιιεργεῖ τὸν ἔσω τῆς καρδίας ἄνθρωπον πρὸς τὴν αὐθεντικὴ βίωση τοῦ μυστηρίου τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας. Στὰ ἀνωτέρω λόγια τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ περιγράφεται ἡ ἀποστολὴ καὶ ὁ χαρακτήρας τῆς διακονίας τῆς Ἐκκλησίας μας, ὡς μαθητεία Χριστοῦ, σπουδὴ πίστεως καὶ μέθεξι ἀγιότητος.

Ἡ διδασκαλία τοῦ μυστηρίου τοῦ Χριστοῦ συνιστᾷ μίαν θεμελιακοῦ χαρακτήρος διὰ βίου ἀπαρασάλευτον ποιμαντικὴν ὑποχρέωσιν καὶ πολυτίμητον προσφορὰν μητρικῆς ἀγάπης καὶ στοργῆς τῆς Ἐκκλησίας μας πρὸς τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ. Τὸ κατηχητικὸν ἔργον μᾶς μυσταγωγεῖ στὸν ὀλόφωτο κόσμον τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως καὶ μᾶς εἰσάγει στὸ μυστήριον τῆς Ἐκκλησίας, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ ἄνθρωπος ἀγιάζεται καὶ χαρισματικῶς θεοῦται.

Τὸ ἔργο τῆς κατηχήσεως τὸ ἐμπιστεύθηκε ὁ Κύριός μας στοὺς ἁγίους Ἀποστόλους, ἐκεῖνοι δὲ στοὺς διαδόχους τοὺς Ἐπισκόπους. Στὴν ἀρχαία χριστιανικὴ Ἐκκλησία κατηχητὲς ὀνομάζονταν ὅσοι εἶχαν τὸ λειτούργημα, ἀδεία καὶ εὐλογία τῶν ἐκασταχοῦ Ἐπισκόπων, νὰ διδάσκουν στοὺς κατηχομένους τὴν ἀλήθειαν τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Στοὺς βυζαντινοὺς μάλιστα χρόνους μεταξὺ τῶν ὀφφίκιων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως περιλαμβάνετο καὶ τὸ ὀφφίκιον τοῦ κατηχητοῦ.

¹ *Ματθ.* 28, 19-20.

Ἀναμφιβόλως πρῶτος, μέγας, αἰώνιος, ἀναντικατάστατος διδάσκαλος-κατηχητής τῆς Ἐκκλησίας Του ὑπάρχει κατ' ἀκριβείαν μόνον ὁ ἴδιος ὁ Χριστός, ὁ Ὅποιος μάλιστα δικαίως ἀπεκαλεῖτο καὶ ἀπὸ τοὺς συγχρόνους του Διδάσκαλος. Οἱ ἅγιοι μαθητές Του, τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ, ἀκόμη καὶ οἱ Φαρισαῖοι Τὸν ἀναγνωρίζουν ὡς «ραββί»². Δὲν εἶναι τυχαῖο ὅτι «ὁ λαὸς γὰρ ἅπας ἐξεκρέματο αὐτοῦ ἀκούων»³. Οἱ γνωστοὶ γιὰ τὴν σκληροκαρδία τους Ναζωραῖοι ἔμειναν κατάπληκτοι ἀπὸ τὸ πνευματικὸ βάθος καὶ τὸ ἀπαράμιλλο μεγαλεῖο τῆς διδασκαλίας Του, ὥστε «πάντες ἐμαρτύρουν αὐτῷ καὶ ἐθαύμαζον ἐπὶ τοῖς λόγοις τῆς χάριτος τοῖς ἐκπορευομένοις ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ»⁴.

Τὸν θεῖο Δομίτορα τῆς Ἐκκλησίας μας, Κύριον καὶ Σωτῆρα μας Ἰησοῦν Χριστόν, ἀκολουθοῦν, ὡς διάκονοι καὶ συνεχιστὲς τοῦ δικοῦ Του πάντοτε ἔργου, οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι, οἱ αὐτήκοοι καὶ αὐτόπτες τοῦ Λόγου, τοὺς ὁποίους ἐγέννησε πνευματικῶς ἡ γλωσσοστρυφόμορφος χάρις τοῦ Παναγίου Πνεύματος. Αὐτοὶ παρέδωσαν στὴν Ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ τὸ μυστήριον τῆς εὐσεβείας, τὸ ὁποῖον ὡς ἱερὰ καὶ σώζουσα παρακαταθήκη πίστεως καὶ ζωῆς, διὰ τῆς Ἐκκλησίας, ἔφθασε μέχρι τῆς ἡμέρας μας⁵. Ἀξίζει νὰ ἀναφερθῆι μάλιστα ὅτι ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἀποτυπώνει ἔντονα στὶς ἐπιστολές του ἀπόψεις καὶ σκέψεις πού στοιχειοθετοῦν μιὰ ἰδιαίτερα προωθημένη παιδαγωγικὴ, κατὰ μίμησιν τοῦ Χριστοῦ. Μὲ τὴν ζωὴ, τὴν διδασκαλίαν καὶ τὸ συγγραφικὸ ἔργο του ὁ Ἀπόστολος τῶν Ἐθνῶν ἀπέδειξε πῶς ὑπῆρξε ἐκ τῶν θεμελιωτῶν τοῦ κατηχητικοῦ καὶ παιδαγωγικοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας⁶. Μετὰ τοὺς Ἀποστόλους ἀκολουθοῦν οἱ Ἀποστολικοὶ Πατέρες. Λίγο μετὰ τὸν 2^ο αἰῶνα μ.Χ. ἰδρύονται οἱ πρῶτες κατηχητικὲς σχολές στὴν Ἀλεξάνδρεια, Ἀντιόχεια κ.ά. Ὅλοι οἱ ἅγιοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας ὑπῆρξαν κατηχητές, ὅπως καὶ πολλοὶ μοναχοί, λαϊκοὶ καὶ μάρτυρες, ὡς λ.χ. ὁ Ἅγιος Δημήτριος, ὅπως διαβάζουμε στὰ ἱερὰ συναξάρια τους.

Ὁ Κύριός μας λοιπὸν πρωτίστως, οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι καὶ ὅλοι οἱ ἅγιοι τῆς Ἐκκλησίας μας εἶναι τὰ ἱερὰ πρότυπα γιὰ κάθε κατηχητή, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐμπνέεται καὶ καθοδηγεῖται. Ὁ κατηχητής, γιὰ νὰ καρποφορήσει ἡ διακονία πού ἀναλαμβάνει, πρέπει νὰ εἶναι ζωντανὸ καὶ ἐνσυνείδητο μέλος τῆς Ἐκκλη-

² Ἰωάν. 3, 2, (ραββί, οἶδαμεν ὅτι ἀπὸ Θεοῦ ἐλίλυθας διδάσκαλος) κ.ά..

³ Λουκ. 19, 48.

⁴ Λουκ. 4, 22.

⁵ Α. Μακράκης, *Θεῖα καὶ Ἱερὰ Κατήχησις*, Ἀθήνα 1957, σ. 11.

⁶ Γ. Κογκούλης, *Κατηχητικὴ καὶ Χριστιανικὴ Παιδαγωγικὴ*, Θεσσαλονίκη 2002, σ. 77.

σίας, συμμετέχοντας στην λειτουργική και μυστηριακή ζωή της⁷. Όφείλει να μὴν περιορίζεται σὲ μία θεωρητική και ἀφρημένη διδασκαλία, ἀλλὰ νὰ εἶναι ὁ ἴδιος ζωντανὸ πρότυπο πίστεως, λειτουργικῆς ζωῆς, ἐκκλησιαστικοῦ φρονήματος, ἀρετῆς καὶ ὑπόδειγμα πρὸς μίμηση.

Τὸ τρίπτυχο «κατήχησι, κήρυγμα, βάπτισμα», ἀπὸ τὰ πρῶτα κιόλας χρόνια τῆς ἐπιγείου μαρτυρίας τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ δὲν ὑπῆρξε ἓνα μέγεθος στατικό, κυρίως ὡς πρὸς τὴν μεταξύ τους σχέση. Βεβαίως ἡ διδασκαλία, ὡς μαρτυρία τῆς ἐν ἡμῖν πίστεως καὶ ἐλπίδος, εἶχε πάντα τὸ προβάδισμα. Πολλὴ παραστατικὰ παρουσιάζει τὸ γεγονός αὐτὸ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος: «Πῶς οὖν ἐπικαλέσονται εἰς ὃν οὐκ ἐπίστευσαν; Πῶς δὲ πιστεύσουσιν οἷ οὐκ ἴκουσαν; Πῶς δὲ ἀκούσουσι χωρὶς κηρύσσοντος;...»⁸. Ὡστόσο, οἱ διάφορες ἐξωτερικὲς συνθήκες καὶ οἱ ἀνάγκες τοῦ ἱεραποστολικοῦ ἔργου ἔδιδαν κατὰ περίπτωσιν τὴν ἀφορμὴ νὰ γίνονται μεταβολὲς στὴ σχέση τῶν τριῶν αὐτῶν παραμέτρων. Ἐτσι συχνὰ τὸ κήρυγμα καὶ ἡ κατήχησι ταυτίζονταν, σὲ τέτοιο μάλιστα σημεῖο ποὺ νὰ χρησιμοποιεῖται ὁ ὅρος «κατηχεῖν»⁹ μὲ τὴν ἔννοια τοῦ κηρύγματος. Ὁ ἴδιος πάλι ὅρος χρησιμοποιεῖτο καὶ μὲ τὴν ἔννοια τῆς διδασκαλίας τόσο γενικῶς¹⁰, ὅσον καὶ εἰδικῶς ὡς διδασκαλία ποὺ συνεχιζόταν καὶ μετὰ τὸ βάπτισμα¹¹.

Ἀνεξαρτίτως πάντως ἀπὸ τὸ νόημα ποὺ ἀποδίδοταν κάθε φορὰ στὸ ἔργο τῆς κατηχήσεως, εἶναι γεγονός ὅτι πρὶν ἀπὸ τὸ ἅγιο βάπτισμα στὴν πρώτη χριστιανικὴ Ἐκκλησία προηγεῖτο ὑποχρεωτικῶς μία κατηχητικὴ διδασκαλία, τῆς ὁποίας τὴν πληρότητα καὶ ἐπάρκεια ἤλεγχε ὁ ἴδιος ὁ Ἐπίσκοπος τοῦ τόπου. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος τὴν ὀνομάζει «τύπο διδαχῆς»¹². Μάλιστα σὲ ἄλλη εὐκαιρία ὁ ἴδιος Ἀπόστολος μᾶς περιγράφει μὲ συντομία καὶ τὸ περιεχόμενο αὐτῆς τῆς διδαχῆς. Κι αὐτὸ εἶναι ἡ μετάνοια, ἡ πίστις στὸν Θεό, ἡ εὐαγγελικὴ διδασκαλία καὶ ἡ πλήρης ἀποδοχὴ αὐτῆς, τὸ βάπτισμα, ἡ χειροθεσία μὲ τὴν ὁποία ἔρχεται τὸ ἅγιο Πνεῦμα, ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν καὶ ἡ αἰώνια κρίσις¹³.

⁷ Ε. Θεοδώρου, «Κατηχητής», *ΘΗΕ* 7, (1965), 456.

⁸ *Ρωμ.* 10, 14.

⁹ *Α΄ Κορ.* 14, 19.

¹⁰ *Ρωμ.* 2, 18.

¹¹ *Λουκ.* 1, 4, *Πράξ.* 21, 12, *Γαλ.* 6, 6.

¹² *Ρωμ.* 6, 17.

¹³ *Ἐβρ.* 6, 1.

Στὸ διάβα τῶν αἰώνων ἡ κατήχησις αὐτὴ πρὸς τοὺς ἐνηλίκους, χωρὶς νὰ ἀλλάξει στὸν βασικό της πυρῆνα, προσαρμολογήθηκε γιὰ ποικιλιομένους λόγους στὶς πνευματικὲς συνθήκες. Ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἱεροσολύμων (4ος μ.Χ. αἰώνας) ὑπῆρξε πρότυπο κατηχητῆ καὶ διδασκάλου. Ὁ ἴδιος διακρίνεται ὅτι ὁ φωτισμένος ἀπὸ τὸν Θεὸ διδάσκαλος ὀφείλει, ὅσο σοφὸς καὶ ἂν εἶναι, ὅσο καὶ ἂν ὑπερτερεῖ τῶν μαθητῶν του, νὰ συγκαταβαίνει καὶ νὰ κατεβαίνει στὸ πνευματικὸ ἐπίπεδο ἐκεῖνο ποὺ χρειάζεται, γιὰ νὰ καταστήσει προσιτὴ τὴν εὐαγγελικὴ ἀλήθεια σὲ ὅλους¹⁴. Πρῶτος εἰσήγαγε τὴ θεωρία τῆς κατηχίσεως καὶ τὸ ὑλικὸ στὸ ὁποῖο αὐτὴ θὰ βασιζέται. Ὁ ἴδιος ὑποδεικνύει τὸν καταλληλότερο καὶ ἀρμοδιότερο τρόπο κατηχίσεως καὶ διδασκαλίας, σημειώνοντας εὐστοχῶς ψυχολογικὰ καὶ διδακτικὰ παρατηρήσεις ποὺ ἄριστα θὰ μπορούσαν νὰ ἔχουν θέσις σὲ ἓνα σύγχρονο παιδαγωγικὸ ἢ ἐπιστημονικὸ σύγγραμμα.

Ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἱεροσολύμων ἀνέπτυξε 24 συνολικῶς κατηχίσεις. Ἡ πρώτη ὀνομάζεται «Προκατήχησις» –ἀποτελεῖ πάντα τὴν εἰσαγωγὴν στὶς ἐπόμενες– καὶ τὶς 5 τελευταῖες τὶς ὀνομάζει «Μυσταγωγικὲς Κατηχίσεις». Σκοπὸς τῶν κατηχίσεων εἶναι ἡ διδασκαλία τῶν θεμελιωδῶν εὐαγγελικῶν ἀληθειῶν τῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας στοὺς πρὸς τὸ φῶτισμα προσερχομένους, ἡ μύηση τῶν νεοφωτιστῶν στὰ θεῖα μυστήρια τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ ἡ ἐμπειρικὴ γνωριμία τοῦ πιστοῦ μὲ τὴν ποιότητα τῆς χριστιανικῆς ζωῆς. Ὡς βάση τῆς κατηχητικῆς του ἐργασίας ὁ ἅγιος Κύριλλος θέτει τὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως Νικαίας-Κωνσταντινουπόλεως. Στὴν προκατήχησις παρέχει γενικὲς συστάσεις (προπαρασκευὴ πρὸς ὑποδοχὴ τῆς νέας διδασκαλίας, τονισμὸς τῆς σημασίας τῆς κατηχίσεως κ.λπ.). Στὶς πέντε πρώτες κατηχίσεις του ὁ ἅγιος Κύριλλος ὁμιλεῖ γιὰ τὴν μετάνοια ὡς ψυχικὴ προπαρασκευή, γιὰ τὸ βάπτισμα, τοῦ ὁποῖου ἐξαιρεῖ τὴ σημασίαν καὶ διδάσκει εἰσαγωγικὰ τὰ κεφάλαια τῆς πίστεως, τῆς ὁποίας τονίζει τὴν ἀναγκαιότητα¹⁵.

Στὴ συνέχεια τοῦ πονήματος ὑπάρχουν 13 κατηχίσεις στὶς ὁποῖες ἀναπτύσσεται τὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως¹⁶: Ἡ Περὶ Θεοῦ Πατρὸς διδασκαλία περι-

¹⁴ Δ. Μωραΐτης, *Κύριλλος Ἱεροσολύμων, ὡς Κατηχητὴς καὶ Παιδαγωγός*, (ἐν Θεσσαλονίκῃ: Ἐκδ. Οἶκος Τριανταφύλλου, 1949), 12.

¹⁵ Δ. Μωραΐτης, ὁ.π., σσ. 25-26.

¹⁶ Τὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως Νικαίας-Κωνσταντινουπόλεως, ποὺ δημιουργήθηκε ἀπὸ τὴν Πρώτη καὶ Δεύτερη Οἰκουμενικὴ Σύνοδο (325 καὶ 381 ἀντίστοιχα), εἶναι ἡ σύντομη ὁμολογία τῆς πίστεώς μας μέσα στὴν ὁποία παρουσιάζονται περιληπτικὰ, μὲ σαφήνεια καὶ αὐθεντικὰ τὰ βασικὰ δόγματα τοῦ χριστιανισμοῦ. Τὰ ἑπτὰ ἄρθρα δημιουργήθηκαν ἀπὸ τὴν Α΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο τὸ 325 καὶ τὰ ἄλλα πέντε ἄρθρα ἀπὸ τὴν Β΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο (381 μ.Χ.).

λαμβάνει 4 κατηχήσεις (Ένας Θεός – Πατέρας – Παντοκράτορας – δημιουργός ορατής και άορατης φύσεως), ή περι του Ήσου Χριστού διδασκαλία καταλαμβάνει 6 κατηχήσεις (Θεότητα – Υιός Θεού – Ένανθρώπιση – Πάθη – Ανάσταση – Δευτέρα Παρουσία). Η περι του Αγίου Πνεύματος διδασκαλία αναπτύσσεται στις δυο επόμενες κατηχήσεις. Τέλος, διδάσκει σε μία κατήχηση τὰ περι Έκκλησίας, κοινής αναστάσεως και αιωνίου ζωής. Οί «Μυσταγωγικές Κατηχήσεις» αφιερώνονται στην εξέταση τών μυστηρίων του βαπτίσματος, του χρίσματος και της Θείας Εύχαριστίας.

Η δομή του κατηχητικού έργου του αγίου Κυρίλλου αποτελεί ασφαλώς ένα σημαντικό βοήθημα και οδηγό στην κατηχητική διδασκαλία. Όπως κάθε συστηματική μορφή διδασκαλίας, έτσι και το κατηχητικό έργο οφείλει να αναπτύσσεται με βάση ένα συγκεκριμένο πρόγραμμα διδασκαλιών, που θα εμπνέεται και θα εκκινεί από την ευαγγελική διδασκαλία, την άγιοπνευματική, πατερική παράδοση και το εκκλησιαστικό φρόνημα, ώστε να επιτευχθεί το επιθυμητό ιδεώδες και να υπάρχει ενότητα, πρόοδος και συνέχεια στο έργο.

Το 1870 ή Σύναξη τών Πρεσβυτέρων¹⁷, πρώμη μορφή του σημερινού Ίερού Συνδέσμου Κληρικών Ελλάδος, συλλογικότητα με προτεσταντικές όμως καταβολές, ιδρύει στην Αθήνα τὰ πρώτα Κυριακά Σχολεία (Sunday Schools). Άνάλογες κινήσεις είχαν προηγηθεί στον προτεσταντικό κόσμο, όπως στην Άγγλία (1775), την Άμερική (1824) και τη Γερμανία (1825).

Στά νεώτερα χρόνια, μετά κυρίως το πρώτο τέταρτο του 20ού μ.Χ. αιώνας, με κορυφαίες τις πνευματικές προσωπικότητες τών Άρχιμ. Γερβασίου Παρασκευόπουλου, Σεραφείμ Παπακώστα κ.ά., οδηγούμεθα στη σύνταξη τών πρώτων οργανωμένων κοινών αναλυτικών Προγραμμάτων – ως αντίμετρο στην ιδιωτική πρωτοβουλία και στην προχειρότητα που χαρακτήριζε την διδακτέα ύλη τών κατηχητικών, που –παρά τις όμολογουμένως καλές προθέσεις– δημιουργοῦσε σύγχυση και δυσκολίες.

Η κ. Μαρία Καράμπελα, Καθηγήτρια στην Άνωτάτη Άκαδημία Θεσσαλονίκης, σε σχετική εισήγησή της («Ο θεσμός τών Κατηχητικών Σχολείων στην Ελλάδα» στο πλαίσιο του Προγράμματος «Ίερατικών Σπουδών» και του μαθήματος «Εφαρμοσμένη Ποιμαντική»), μεταξύ άλλων, αναφέρει: «Άφου τὰ

¹⁷ Άνδρ. Νανάκης (νῦν Μητροπολίτης Άρκαλοχωρίου), *Έκκλησία έθναρχούσα και έθνική: Μέσα από τη Σύναξη τών Πρεσβυτέρων και τόν Ίερό Σύνδεσμο της Έκκλησίας της Ελλάδος: 1870-1922*, Θεσσαλονίκη 2007, σ. 381.

παιδιά ἐντάσσονταν στὴν Ἐκκλησία μὲ τὸν νηπιοβαπτισμό, δημιουργήθηκε ἡ ποιμαντικὴ ἀνάγκη νὰ κατηχῶνται μετὰ τὸ ἅγιο βάπτισμα. Ἔτσι, δημιουργήθηκε ὁ θεσμὸς τῶν κατηχητικῶν σχολείων, ποὺ ἂν καὶ κατὰ καιροὺς ἀμφισβητήθηκε ἐξ αἰτίας τῆς δυτικῆς του προελεύσεως, ἀξιοποιήθηκε ποιμαντικῶς ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος».

Ἀναμφίβολα, οἱ κατηχητικὲς συνάξεις, μὲ τὶς ἀνωτέρω σημειούμενες ἐπισημάνσεις, ἀποτελοῦν ἀντικειμενικῶς ἕναν ἐκκλησιαστικὸ θεσμὸ στὴν Ἑλλαδικὴ Ἐκκλησία καὶ τὴν ἑλληνικὴ κοινωνία μὲ θετικὸ πρόσημο, διότι ἐστῆριξε πνευματικῶς ἐπὶ σειρὰ δεκαετιῶν τὶς γενιὲς τῶν ἑλληνοπαιδῶν, ἐμπνέοντάς τες μὲ τὸ ὀρθόδοξο χριστιανικὸ ἥθος, τὴν ἐκκλησιαστικὴ παράδοση καὶ τὴν εὐαγγελικὴ ἀλήθεια. Οἱ νεανικὲς κατηχητικὲς συνάξεις ἀποτελοῦν ἀληθῶς μιὰ πνευματικὴ ὄαση γιὰ τὶς νεανικὲς ψυχὲς μέσα στὴν ἔρημο τῶν πόλεων, τὴν κοινωνικὴ ἀποξένωση, τὴ μοναξιά καὶ τὴν ψυχικὴ ἐρήμωση ποὺ ἔχει ἐπιφέρει ὁ σύγχρονος τρόπος ζωῆς, ἰδιαίτερα μέσα στὶς πολύβουες μεγαλουπόλεις. Σήμερα, καὶ παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι ἔχουν συγκεντρωθεῖ τόσο πολλοὶ ἄνθρωποι σ' ἕναν περιορισμένο τόπο, εἶναι δυστυχῶς μεταξύ τους ἀποξενωμένοι (Αντώνης Σαμαράκης). Σχῆμα ὀξύμωρο, ποὺ ὅμως ἀποτελεῖ πραγματικότητα.

Ἡ κατάστασις αὐτὴ τῆς ψυχικῆς ἀπομονώσεως, καθὼς καὶ ὁ καταγιασμὸς ἀπὸ τὶς χιλιάδες τῶν συχνὰ ὄχι ὠφέλιμων μνημάτων, ποὺ κατακλύζει τοὺς νέους μας καθημερινῶς, ἔχουν ὡς ἀποτέλεσμα νὰ κουράζονται, νὰ ἀποπροσανατολίζονται καὶ νὰ φθείρουν τὶς εὐαίσθητες παιδικὲς καὶ νεανικὲς ψυχὲς.

Τὴν σημασία καὶ τὴν σπουδαιότητα τοῦ ἔργου τῆς κατηχίσεως τῆς νεολαίας στὴν σύγχρονη πραγματικότητα ὑπαγορεύουν τὸ χρέος ποιμαντικῆς μας εὐθύνης, οἱ ἀνάγκες τῶν καιρῶν καὶ οἱ πολλὲς καὶ ποικίλες προκλήσεις. Ἡ Ἐκκλησία, ἀππλλαγμένη ἀπὸ φοβικὰ σύνδρομα καὶ μυωπικὲς συμπεριφορὲς, ὀφείλει νὰ ἀξιοποιήσει δημιουργικὰ καὶ τὶς νέες δυνατότητες ποὺ προσφέρει ἡ ραγδαίως ἀναπτυσσόμενη τεχνολογία στοὺς σύγχρονους καιροὺς, προστατεύουσα ὅμως πνευματικῶς τὰ παιδιά Θεοῦ ἀπὸ ὑπαρκτὲς καὶ ἐπικίνδυνες ἀτραπούς. Ἡ ἀξιοποίηση τῶν ἐπιτευγμάτων τῆς σύγχρονης τεχνολογίας, καὶ μάλιστα τῆς πληροφορικῆς καὶ ἐπικοινωνίας, ἀπὸ τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας μας στὸ κατηχητικὸ ἰδιαίτερός ἔργο Θεοῦ, δὲν πρέπει νὰ συνδέεται μόνον μὲ τὴν δυνατότητα ἀντλήσεως, εὐκόλα καὶ γρήγορα, χρήσιμων πληροφοριῶν γιὰ τὸ κατηχητικὸ ἔργο ἢ καὶ τὴν ἀναγκαιότητα ἐπικαιροποιήσεως τῆς ποιμαντικῆς διακονίας καὶ τὴν ἀξιοποίηση τῶν συγχρόνων ἐπικοινωνιακῶν μέσων ἀπ' Αὐτὴν, προκειμένου νὰ διαδώσει τὸ

μήνυμα του Ευαγγελίου στον σύγχρονο κόσμο, αλλά και με την υποχρέωση της πνευματικής περιφρουρήσεως του ποιμνίου της.

Ἡ ἅγια Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία μας, ὡς μπτέρα φιλόστοργη τοῦ λαοῦ της, ὀφείλει νὰ ἀναδείξει διδακτικῶς καὶ παιδαγωγικῶς τὶς θετικὲς δυνατότητες τῶν νέων τεχνολογιῶν, ἀλλὰ καὶ νὰ ὑποδείξει καὶ τοὺς κινδύνους ποὺ ἐλλοχεύουν καὶ μποροῦν νὰ βλάψουν τὸν ἄνθρωπο, εἰδικῶς δὲ τὸν νέο καὶ ἔφηβο χρήστη τους, τὸ ἀγόρι ἢ τὸ κορίτσι. Ἡ Ἐκκλησία ἐπιλεκτικῶς, μὲ προσεκτικὰ βήματα καὶ σύνεση, μπορεῖ καὶ πρέπει νὰ ἀξιοποιήσει τὶς δυνατότητες ποὺ τῆς δίδονται, γιὰ τὴν κατὰ Θεὸν πρόοδο τοῦ ποιμαντικοῦ της ἔργου, ποὺ ἔχει ὡς ἀποδέκτη τὸν ἄνθρωπο. Λίαν διαφωτιστικὴ ἀλλὰ καὶ ὑπομνηστικὴ τοῦ χρέους ἔναντι τῆς νέας γενιᾶς εἶναι καὶ ἡ σοφὴ καὶ πάντα ἐπίκαιρη προτροπὴ τοῦ Μεγάλου Βασιλείου: «Καθάπερ τῆς ροδωνιάς τοῦ ἄνθους δρεψάμενοι τὰς ἀκάνθας ἐκκλίνομεν, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν τοιούτων λόγων ὅσον χρήσιμον καρπωσάμενοι, τὸ βλαβερὸν φυλαξόμεθα»¹⁸.

Στὸ μέτρο ποὺ ἡ κατάχρηση τῶν δυνατοτήτων τῶν νέων τεχνολογιῶν ἐπικοινωνίας, γεγονὸς ἀπολύτως ὑπαρκτὸ καὶ ἐπικίνδuno, ἐπιηρεάζει τὴν ψυχοσωματικὴ ὑγεία τοῦ νέου ἀνθρώπου, τότε, ἡ Ἐκκλησία ὀφείλει νὰ περιφρουρήσει καὶ νὰ ἐνημερώσει τὰ πνευματικὰ της τέκνα, σὲ συνεργασία μάλιστα καὶ μὲ ἄλλους κοινωνικοὺς φορεῖς, γιὰ ὅ,τι ὀλέθριο συνεπάγεται ἡ ἀδιάκριτη, ἀλόγιστη καὶ ὑπέρμετρη χρήση τους. Ἡ ἅγια Ἐκκλησία μας καλεῖται νὰ παράσχει τὰ πνευματικὰ ἐκεῖνα ἀντισώματα ποὺ θὰ προφυλάξουν τοὺς νέους μας καὶ ὄχι μόνον, ἀπὸ τοὺς κινδύνους τῶν νέων τεχνολογιῶν τοῦ διαδικτύου, τῶν μέσων κοινωνικῆς δικτύωσης, ποὺ συνεχῶς ἀναπτύσσονται καὶ ἐξελίσσονται, χωρὶς νὰ ὑπάρχει πάντοτε τὸ ἀνάλογο ἀξιακὸ καὶ ἠθικὸ ὑπόβαθρο καὶ ἀντίβαρο. Ἀναζητεῖται, λοιπόν, ἡ βασιλικὴ ὁδὸς τοῦ μέτρου καὶ τῆς ὠφελείας.

Ἡ πρόοδος τῆς τεχνολογίας καὶ τῆς ἐπιστήμης γενικότερον βεβαίως, ὡς δῶρον Θεοῦ, εἶναι συχνὰ ἓνα χρήσιμο ἐργαλεῖο, ποτὲ ὅμως αὐτοσκοπὸς τῆς ζωῆς μας. Τὸ ἐπόμενο βῆμα, ποὺ εἶναι ἤδη ὄρατὸ καὶ ἔρχεται μὲ μεγάλη ταχύτητα, ἐὰν δὲν εἶναι ἤδη ἐδῶ, εἶναι ἡ πρόκληση τῆς τεχνητῆς νοημοσύνης (AI), ἢ ὁποῖα, χωρὶς τὸ κατάλληλο πνευματικὸ, νομικὸ καὶ ἠθικὸ πλαίσιο, θὰ ὀδηγήσει τὴν ἀνθρωπότητα σὲ μία ἀνείπωτη σκλαβιὰ καὶ καταδυνάστευση τοῦ ἰδίου τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὰ δημιουργήματά του, τὶς μηχανές. Ὁ ἄνθρωπος,

¹⁸ Μεγ. Βασιλείου, *Πρὸς τοὺς νέους, ὅπως ἂν ἐξ ἑλληνικῶν ὠφελῶντο λόγων.*

ὡς θεῖο δημιουργήματα καὶ εἰκόνα τοῦ ἰδίου τοῦ Θεοῦ, δὲν μπορεῖ νὰ ἀντικατασταθῆ ἢ ὑποκατασταθῆ ἀπὸ καμμία μηχανή, ποῦ μπορεῖ νὰ ἔχει «νομοσύνη δοτὴ» καὶ προγραμματισμένη ἔξωθεν, δὲν ἔχει ὅμως λογικὴ καὶ ἀθάνατη ψυχὴ. Ὁ θρυλούμενος στὴν ἐποχὴ μας «μετάνθρωπος» μᾶς εἰσάγει μὲ γοργὸ βῆμα στὴν ἐποχὴ ποῦ περιγράφεται μὲ ἐνάργεια στὸ ἱερὸ βιβλίον τῆς *Ἀποκαλύψεως τοῦ Ἰωάννου*.

Ἡ Ἐκκλησία, σήμερον κιάλας, ἔχει χρέος νὰ δημιουργήσῃ τὶς πνευματικὲς ἐκεῖνες προϋποθέσεις γιὰ τὸν σχεδιασμὸ καὶ τὴν ἀνάπτυξη μίας νέας ποιμαντικῆς, ποῦ θὰ λειτουργήσῃ ὡς ἀνάχωμα στὴν μεγάλην πρόκληση, τῆς ἀνεξέλεγκτης δηλαδὴ ἀναπτύξεως τῆς πληροφορικῆς, ποῦ ἤδη ἀντιμετωπίζει ὁ κόσμος ὁλόκληρος. Μὲ ρεαλισμὸ, ὀργανωμένον σχεδιασμὸ καὶ μελέτη, προσευχὴ, ἔμπρη ἀγάπη γιὰ τὸν ἄνθρωπο, ὡς εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, ἐκκινῶντας πάντοτε ἀπὸ τὸ στέρεον ἔδαφος τῆς ἀμωμίτου, ὀρθοδόξου πίστεως καὶ παραδόσεως, κτίζοντας γέφυρες συνεργασίας καὶ συμπεροβληματισμοῦ μὲ κοινωνικὲς ομάδες ποῦ ἔχουν τὴν ἴδια μὲ ἐμᾶς καλὴ ἀνησυχία, ὀφείλουμε νὰ καταθέσουμε τὴν μαρτυρία τῆς πίστεως στὸν μόνον Σωτῆρα τοῦ κόσμου, τὸν Κύριόν μας Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ τῆς ἀγάπης στὸ πολυτίμητο πλάσμα του, τὸν ἄνθρωπο.

Ἡ κατηχητικὴ διακονία τῆς Ἐκκλησίας μας, ὡς ἔργον Χριστοῦ, ἀνήκει στὸν ἐσώτατον καὶ βασικὸν πυρῆνα τῆς ἀποστολῆς Της, ἀφορᾷ στὴν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ λατρεία τοῦ μόνου Θεοῦ καὶ στὴν κατὰ Χριστὸν οἰκοδομὴ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος καὶ ὡς ἐκ τούτου πρέπει νὰ ὑπηρετεῖται μὲ δοξολογικὴ διάθεση, ταπεινὸ φρόνημα, διάθεση μαθητείας καὶ σπουδῆς στὸν ἀδαπάνητον πλοῦτον τῆς πατερικῆς διδασκαλίας, ἐκκλησιαστικὸ ἦθος καὶ ὑψηλὴ συναίσθησις τῆς τιμῆς, τῆς εὐλογίας ἀλλὰ καὶ τῆς εὐθύνης ἔναντι τοῦ Κυρίου μας καὶ τῆς Ἐκκλησίας Του. Τὸ κατηχητικὸν ἔργον μπορεῖ νὰ χαρακτηρισθῆ μὲ ἀσφάλεια ὡς ὁ «πρόναος» τοῦ ὅλου ἐκκλησιαστικοῦ γεγονότος, ποῦ ὀδηγεῖ στὸν Ναόν, στὴν ἁγία Τράπεζα, στὸν θεῖον κρατῆρα τῆς Ζωῆς, ὅπου τελεσιουργεῖται ἡ χριστοποίησις μας καὶ ἡ σωτηρία μας. Διὰ τῆς ἐνσυνειδήτου μετοχῆς μας στὴν ψυχοτρόφον εὐχαριστιακὴν Τράπεζαν, γινόμεθα σύσσωμοι καὶ σύναμοι μετὰ τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ καὶ κατανοοῦμε ἐμπειρικῶς τὸ ψαλμικόν χωρίον: «Ὁ Θεὸς ἔστι ἐν μέσῳ θεῶν»¹⁹.

Τὸ ἅγιον αὐτὸ ἔργον προϋποθέτει, πρὸς εὐόδωσίν του, βαθεῖαν καὶ καθαρὴν πίστην καὶ ἀγάπην στὸν θεῖον Δομῆτορα τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας μας, Ἰησοῦν Χρι-

¹⁹ *Ψαλμ.* 81.

στόν, όλόθυμη προσευχή, λειτουργική ζωή και ἐμπειρία, ὑπακοὴ στὴν Ἐκκλησία καὶ τὸν Ἐπίσκοπο, θυσιαστικὸ φρόνημα, ἐκκλησιαστικὸ ἦθος, ἔμπνευση, ἐφευρετικότητα, ἔμπονη καὶ παραγωγικὴ ἀγωνία, ταπεινὼση, πρωτοτυπία, συνεχὴ μελέτη, σοβαρότητα, πνεῦμα συνεργατικότητος, ὑπομονή, συνέπεια καὶ συνέχεια. Τὸ κατηχητικὸ ἔργο, ὅταν ἐπιτελεῖται μὲ αὐτὲς τὶς προϋποθέσεις, εἶναι πράγματι μιὰ δυνατὴ προσευχὴ πρὸς τὸν Θεό, μιὰ εὐλογία, μιὰ πολυτίμητη προσφορὰ στὸ πιὸ εὐπαθὲς καὶ διὰ τοῦτο λίαν συμπαθὲς τμήμα τῆς Ἐκκλησίας μας, τὴν νεολαία. Ὁ ἅγιος Θεὸς εἶναι Ἐκεῖνος ποὺ εὐλογεῖ τοὺς κόπους καὶ τὶς ἀγωνίες αὐτοῦ τοῦ ἔργου καὶ τὸ κάνει νὰ καρποφορεῖ! Ἐμεῖς, ποὺ ἐλεηθήκαμε νὰ ἐργαζώμεθα στὸ γεωργιὸ Του, ἅς ἔχουμε τὸν ζῆλο, τὴν προθυμία, τὸ φιλότιμο καὶ τὴν ἐργατικότητα τῶν καλῶν γεωργῶν, ὥστε στὸ τέλος τῆς ἡμέρας τῆς παρουσίας ζωῆς νὰ ἀκούσωμεν, χάριτι Θεοῦ, τῆς μακαρίας ἐκείνης Δεσποτικῆς φωνῆς, λεγούσης: «Εὔ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ! ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω· εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου σου»²⁰.

²⁰ *Ματθ.* 25, 21.